

Konstitutsiya: erkin va farovonlik hayot garovidir

Nozima Sobirjon-qizi Ashurmatova

Abdujalil Abdumuxtorov

Ilmiy maslaxatchi: Azimaxon Odiljon-qizi Kamolova

Namangan davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Maqolada Konstitutsiyaning davlat boshqaruvi va jamiyat rivojlanishidagi o'ri, inson huquqlari va ijtimoiy adolatni ta'minlashdagi roli ko'rib chiqiladi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining xalqaro standartlarga mosligi va farovon hayot uchun huquqiy asos yaratishdagi ahamiyati tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, huquqiy davlat, erkinlik, farovonlik, ijtimoiy adolat, inson huquqlari, iqtisodiy barqarorlik, qonun ustuvorligi, O'zbekiston Respublikasi

Constitution: a free and prosperous life is the key

Nozima Sobirjon-kizi Ashurmatova

Abdujalil Abdumukhtorov

Scientific advisor: Azimaxon Odiljon-kizi Kamolova

Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: The article examines the role of the Constitution in state governance and societal development, as well as its importance in ensuring human rights and social justice. The compliance of the Constitution of the Republic of Uzbekistan with international standards and its significance as a legal foundation for prosperous living are analyzed.

Keywords: Constitution, rule of law, freedom, prosperity, social justice, human rights, economic stability, supremacy of law, Republic of Uzbekistan

Kirish. Konstitutsiya har bir davlatning asosiy qonuni bo'lib, jamiyat hayotini tartibga soluvchi eng muhim hujjatdir. U davlatning boshqaruv tizimini, fuqarolarning asosiy huquq va erkinliklarini belgilash orqali ijtimoiy barqarorlik va farovonlikni ta'minlaydi. Ushbu maqolada Konstitutsiyaning inson huquqlari va davlat boshqaruvidagi ahamiyati, ijtimoiy adolat va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli yoritiladi.

Asosiy qism. Konstitutsiyaning huquqiy poydevor sifatidagi o'ri. Konstitutsiya davlat tuzilishi, boshqaruv tamoyillari va fuqarolar huquqlarining kafolatlarini belgilaydi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi xalqaro huquq standartlariga mos

bo'lib, inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilishda muhim huquqiy asos hisoblanadi.

Farovonlik uchun iqtisodiy va ijtimoiy asos. Farovon jamiyat yaratishda Konstitutsiya iqtisodiy erkinlik va ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Xususiy mulkni himoya qilish, tadbirkorlikka sharoit yaratish va kam ta'minlangan qatlamlarni qo'llab-quvvatlash kabi tamoyillar farovonlikka erishishda asosiy omillardir.

Qonun ustuvorligi tamoyili. Konstitutsiya jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlab, barcha shaxslar va tashkilotlar uchun qonun oldida tenglikni kafolatlaydi. Bu esa ijtimoiy adolatni mustahkamlash va fuqarolar ishonchini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi..

Konstitutsiyaning huquqiy ahamiyati. Konstitutsiya davlat va jamiyat o'rtasida huquqiy munosabatlarni belgilaydi. Unda davlatning suvereniteti, boshqaruv tizimi, huquqiy tamoyillari va fuqarolarning asosiy huquq va erkinliklari ifoda etiladi. Aynan shu jihat Konstitutsiyani nafaqat davlatning, balki har bir fuqaroning erkin va farovon hayoti uchun kafolat sifatida belgilaydi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida quyidagilar kafolatlangan:

1. Inson huquqlari va erkinliklari - har bir fuqaroning yashash, ta'lim olish, mehnat qilish va sog'liqni saqlash huquqlari himoya qilinadi.

2. Ijtimoiy adolat tamoyillari - tenglik va ijtimoiy himoya barcha fuqarolar uchun ta'minlanadi.

3. Qonun ustuvorligi - barcha shaxslar va tashkilotlar qonun oldida tengdir.

Erkinlikni ta'minlovchi omillar. Konstitutsiya erkinlikni huquqiy kafolatlash bilan birga, uni amalda qo'llash imkoniyatlarini yaratadi. Fuqarolarning so'z erkinligi, vijdon erkinligi va shaxsiy daxlsizligi Konstitutsiyada aniq belgilab qo'yilgan. Bu tamoyillar fuqarolarning ijodiy va intellektual rivojlanishini, jamiyat hayotida faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

Shuningdek, iqtisodiy erkinlik, ya'ni xususiy mulk huquqi, tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish imkoniyati va adolatli mehnat sharoitlari Konstitutsiya asosida kafolatlanadi. Bularning barchasi jamiyatni barqaror rivojlantirish va har bir fuqaroning farovon hayot kechirishi uchun sharoit yaratadi.

Farovonlikka erishish, avvalo, barqaror iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy himoyaning kuchayishiga bog'liq. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida:

Bozor iqtisodiyoti tamoyillari - xususiy mulkni himoya qilish, tadbirkorlikni rivojlantirish va investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash kabi masalalar belgilangan.

Ijtimoiy himoya - pensionerlar, nogironligi bo'lgan shaxslar va kam ta'minlangan fuqarolar uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimi yaratilgan.

Ekologik xavfsizlik - tabiatni muhofaza qilish va ekologik muvozanatni saqlash davlatning ustuvor vazifalaridan biri sifatida belgilangan.

Konstitutsiyaning bu jihatlari fuqarolarning munosib yashash sharoitlariga ega bo'lishini ta'minlaydi va ularning farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

Qonun ustuvorligi fuqarolarni qonuniy himoya qilishning kafolatidir. Davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarning qonuniy asosda qurilishi har bir fuqaroning huquq va manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi. Shu bois, Konstitutsiya davlat organlari va mansabdor shaxslarning faoliyatini qonun bilan cheklashni, fuqarolarning huquqlarini himoya qilishni ta'minlaydi.

Konstitutsiyaning asosiy printsiplari - barcha shaxslar qonun oldida tengdir. Bu tamoyil jamiyatda ijtimoiy adolatni qaror toptirish, turli guruhlar o'rtasida muvozanatni saqlash va barqarorlikni ta'minlash uchun muhim hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi xalqaro huquq me'yorlariga mos ravishda ishlab chiqilgan. Bunda inson huquqlari bo'yicha Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) tomonidan qabul qilingan xalqaro konvensiyalar va deklaratsiyalar asos qilib olingan. Shu sababli, O'zbekiston Konstitutsiyasi nafaqat milliy, balki xalqaro miqyosda ham yuksak qadriyatlar va tamoyillarga mos keladi.

1. Konstitutsiyaning mohiyati va ahamiyati

Konstitutsiya davlatning mustaqilligi va suverenitetining ramzidir. U davlat va fuqaro o'rtasidagi munosabatlarni tartibga soladi, shuningdek, jamiyatda ijtimoiy adolatni qaror toptiradi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi ham ana shu prinsiplarni o'zida aks ettirib, mamlakatning demokratik asoslarini belgilab beradi.

O'zbekiston Konstitutsiyasida har bir fuqaroning huquq va erkinliklari kafolatlangan bo'lib, unda ta'lim olish, sog'liqni saqlash, mehnat qilish va munosib hayot kechirish huquqlari aniq belgilangan. Shu bilan birga, davlatning inson manfaatlarini ustuvor qo'yishi, ijtimoiy adolatni ta'minlashi va qonun ustuvorligini kafolatlashi Konstitutsiyaning asosiy vazifalaridan biridir.

2. Erkin hayotning kafolati sifatida konstitutsiya

Erkinlik jamiyat rivojining muhim omilidir. Konstitutsiya fuqaroning shaxsiy erkinliklarini kafolatlab, ularni himoya qilish vositasi hisoblanadi. O'zbekiston Konstitutsiyasi inson huquqlarining xalqaro me'yorlariga mos ravishda ishlab chiqilgan bo'lib, unda quyidagi erkinliklar kafolatlangan:

- So'z erkinligi: Har bir fuqaro o'z fikrini erkin ifoda etish huquqiga ega.
- Din va e'tiqod erkinligi: Har bir shaxs o'z e'tiqodini erkin tanlash va amal qilish huquqiga ega.
- Shaxsiy daxlsizlik huquqi: Hech kim o'zboshimchalik bilan hibsga olinishi yoki ta'qib qilinishi mumkin emas.

Bu huquqlar va erkinliklar fuqaroning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalarda erkin harakat qilishini ta'minlaydi va uning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

3. Farovon hayotga yo'l ochuvchi omil

Farovon hayotning asosiy sharti ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy rivojlanishdir. Konstitutsiya davlatning iqtisodiy siyosatini tartibga solish orqali farovonlikni ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi. O'zbekiston Konstitutsiyasi bozor iqtisodiyoti tamoyillarini qo'llab-quvvatlab, xususiy mulkni himoya qilish va tadbirkorlikni rivojlantirishga sharoit yaratadi. Shuningdek, Konstitutsiyada davlatning ijtimoiy siyosati, xususan, aholining himoyaga muhtoj qatlamlarini qo'llab-quvvatlash, mehnatkashlarning huquqlarini himoya qilish va munosib turmush sharoitlarini yaratish majburiyatlari belgilangan. Bularning barchasi fuqarolar farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

4. Konstitutsiya va qonun ustuvorligi

Qonun ustuvorligi tamoyili Konstitutsiyada asosiy o'rin tutadi. Davlat organlari va mansabdor shaxslar qonunga muvofiq faoliyat yuritishi, qonunlarning barcha uchun teng va majburiyligi erkin jamiyat barpo etishda muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston Konstitutsiyasi fuqaro huquqlari ustuvorligini belgilash orqali demokratiya va huquqiy davlatni shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa. Konstitutsiya erkin va farovon hayotning huquqiy poydevoridir. U jamiyat va davlat o'rtasida muvozanatni ta'minlab, inson huquqlarini himoya qilish va barqaror rivojlanish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni yaratadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qabul qilinishi mamlakatni demokratik yo'l bilan rivojlantirish va har bir fuqaroning farovonligini ta'minlash yo'lidagi muhim qadam bo'ldi. Shu sababli, Konstitutsiyaga hurmat va unga rioya qilish har bir fuqaroning muqaddas burchidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent: O'zbekiston, 1992.
2. Universal Declaration of Human Rights. New York: United Nations, 1948.
3. Бобоев Х., Саидов А. Конституционное право Республики Узбекистан. Ташкент: Adolat, 2018.
4. Abduqodirov, A. A. O. G. L., & Kamolova, A. O. Q. (2025). Muzeylarning inson ongiga ta'siri va ijtimoiy roli. *Science and Education*, 6(3), 191-194.
5. Baker, E. *Human Rights and Constitutional Law*. London: Routledge, 2019.
6. Azizxo'jayev A. *Huquqiy davlat va ijtimoiy adolat*. Toshkent: Ma'naviyat, 2017.
7. Kamolova, A. (2022). Yosh avlodni tarbiyalashda xalq pedagogikasi manbalarini o'rganishning ilmiy va nazariy asoslari. *Fan va ta'lim" ilmiy jurnali/Impact Factor*, 3, 590-592.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti: president.uz.
9. Конституция Республики Узбекистан: комментарии. Ташкент: Юридическая литература, 2015.

10. Azimaxon, K. (2025). O'qituvchilarning kasbiy salomatligi zamonaviy ta'lim rivojlanishining asosiy omili sifatida. Yevropa xalqaro pedagogika jurnali , 5 (01), 121-124.
11. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission): Rule of Law Checklist. Strasbourg, 2016.